

עירובין מב: (ש11 מהסוף) עד מג: (ש9 מהסוף)

ביאורי מושגים

'שב שמעתתא' - זהו שמו של ספר חשוב מאוד שכתב הרב אריה ליב הכהן שחיבר גם את 'קצות החושן' ואת ה'אבני מילואים'. הספר דן בכללי ספקות והוא נחשב אחד הספרים הבסיסיים ביותר בתחום הספקות. הביטוי המקורי 'שב שמעתתא' נאמר לגבי רשימה של שבעה מומים שמטריפים בהמה. (בהמה טריפה - בהמה שיש בה מום משמעותי ומהותי). מומים אלו לא נזכרו במשנה המונה את הסוגים השונים של הטרפות, והם מופיעים לראשונה מפי האמוראים. עם זאת האמוראים לא המציאו אותם מסברא אלא קיבלו אותם במסורת.

ציטוט מהמשנה

הוציאוהו נכרים מחוץ לתחום - שמוהו במקום סגור:
ר"ע ור"י: מותר ללכת רק 4 אמות.
ר"ג וראב"ע: מותר ללכת את כל המקום הסגור.

תנאים אלו נקלעו לספינה שיצאה מהתחום:
ר"ע ור"י החמירו כשיטתם והלכו רק 4 אמות.
ר"ג וראב"ע הקלו כשיטתם והלכו בכל הספינה.

בברייתא אנו רואים שר' יהושע הודה לר"ג בספינה (אפילו עומדת).
ורק ר"ע עדיין חולק גם על ספינה (עומדת).

פסק הלכה:
רב: הלכה כר"ג בכל מקום סגור.
שמואל: הלכה כר"ג בספינה, וכר"ע בשאר המקומות הסגורים.

מדוע שמואל מחלק בין ספינה לשאר המקומות הסגורים:

רבה: כיוון שבספינה הם נשארים באותו מרחב סגור והמרחב עצמו הוא שזז.

ר' זירא: כיוון שספינה זה לא שייך לדבר על מקום קבוע של 4 אמות אלא על כל המרחב של הספינה.

ההבדלים בין ר' זירא לרבה:

מעבר לספינה אחרת
רבה: ההיתר קיים רק כשנשאר באותה ספינה.
ר"ז: ההיתר קיים גם כשעובר ספינה.

דפנות נמוכות
רבה: ההיתר קיים רק כשהדפנות גבוהות 10 טפחים.
ר"ז: ההיתר קיים גם כשהדפנות נמוכות.

מדוע ר"ז לא סבר כרבה:
 הדפנות של הספינה לא נבנו כדיור אלא להגנה ממים.

מדוע רבה לא סבר כר"ז:
 נימוקו של ר"ז שייך רק בספינה ניידת. נימוקו של רבה שייך גם בספינה עומדת.
 לפי רבה בספינה ניידת כולם מודים שמותר (כולם קיבלו את הנימוק של ר"ז). המח' היא רק בספינה עומדת (שבה שייך רק הסברו של רבה).

המשנה מספרת על ספינה שהיו בה 4 התנאים והחמירו ר"ע ור"י לא לטלטל.

לכאורה קשה: מדוע זה נקרא 'חומרא' הלא לשיטת ר"ע ור"י מעיקר הדין אין לטלטל?!
לשיטת רבה ניתן לתרץ: מדובר בספינה ניידת שבה גם ר"ע ור"י מודים שמוותר. אלא שהם חששו שהספינה תעמוד לפתע ולכן החמירו על עצמם.

הספק לא נפשט:

לא ניתן לדייק מהסיפורים על האונייה במשנה - ייתכן ששם הספינה הייתה **במים רדודים**.

לא ניתן לדייק מכך שהמשיח לא יגיע בשבת - זאת כיוון שלפני המשיח יבוא אליהו. ואליהו לא יבוא בערב שבת (כדי לא להטריח אותנו).

ספקו של ר' חנניא:

האם איסור תחומין נוהג גם מעל 10 טפחים (במקומות לא חשובים. מקום חשוב שיש בו 4 טפחים ודאי נחשב כקרקע)?

אמנם הברייתא קובעת שהמשיח יכול לבוא ביום ראשון ומכאן שאליהו יכול לבוא בשבת - אבל ייתכן שגם הברייתא היתה מסופקת. היא חששה לאפשרות הזאת לא בתורת ודאי אלא בתורת ספק.